

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 18. V Gorici, dne 21. septembra 1907. Tečaj III.

Varčimo na pravem mestu in o pravem času!

Nace Ocvirk je imel pred leti, ko je pristopil h Žvižgarjevi hiši, še lepo kmetijo. Marsikateri mladenič v vasi ga je zavidal za njo pa tudi za lepo Franciko, katera si ga je odbrala za moža, četudi se ji je ponujalo precejšnje številce bogatejših snubačev. No, dopala se ji je Nacetova lepa postava Denarja pa Nace ni prinesel v hišo.

Kdor pride naenkrat iz nič na mnogo, ta ne vé, koliko se mora človek truditi, predno si kaj prihrani. Tudi Nace ni vedel tega, zato si ni znal vravnati na novem posestvu svojega življenja. Bil je precej ošaben človek in mislil si je: kdo smo mi! Oblačil se je lepo, pa konja in koleselj si je tudi kupil. Prav rad se je vozil enkrat v mesto, drugikrat v bližnjo večo vas, tretjikrat v obiske itd. Posebno ob nedeljah ga ni bilo skoraj nikdar doma. Navadno je vzel tudi Franciko s seboj. Prej ponižno dekle, začela se je tudi ona šopiriti in šemiti z raznimi oblačili, ki niso nji pristojala. Seveda so ti „špasi“ precej stali. Kakor povedano, ni Nace prinesel denarja h hiši a pri Žvižgarju ga tudi ni dobil mnogo. Moral se je zato v kratkem zadolžiti. Pa ne, da bi ljudje to izvedeli! Po noči se je priplazil h znanemu bogatašu Založniku s prošnjo, da mu posodi večo svoto. Ta mu je denar dal, toda po visokih obrestih, katere si je že v naprej pridržal. Nace bi dobil lahko denar tudi pri posojilnici po nižjih obrestih, a bal se je, da bi se o tem zaznalo in bi prišel pri ljudstvu ob čast.

Z izposojenim denarjem je šlo en čas dobro naprej. Kmalu je bila pa svotica pri kraju in vnovič se je potekel h bogatašu. Ta mu je sicer dal denar, pa ne prav rad, ker znal je, da ga bo Nace „zafrskal“, kakor je prvega. Založnik ni bil namreč hudobnega srca. Spet je bilo življenje, ki pa tudi ni dolgo trajalo. Nacetu je prihajalo vroče, ko je videl, da mu upnik noče več posoditi. Začel je misliti kaj bo. Pričel je hraniti, toda ne na pravem mestu. Prej je kupil tu pa tam nekoliko otrobov, da je z njimi priboljšal živini pičo, sedaj pa je to popolnoma opustil. Prihranil si je novce, ki bi jih dal za otrobe a obenem je odvil tudi gospodinji lep zaslužek, ki ga je imela ta vsako toliko časa za prodano maslo. Ravno se je bližal v sosedni vasi semenj, kjer se zbirajo navadno možaki iz celega okraja, ko je Nace popolnoma izpraznil svoj mošniček. In on naj bi se ne mogel vdeležiti tega semuja! Kaj bodo ljudje rekli! Zato mu je prav dobrodošel prekupec s senom. Po nizki ceni prodal je Nace vso svojo deteljo, ki jo je spravil v senik. Malo sena je bilo ono leto in zato je začel Nace kmalu krmiti s samo slamo. Pa tudi ta je pošla. Ali naj proda živino! Tega pa vendar ne! Ali bi se mu ljudje smejali! Na veliko prošnjo dal mu je Založnik vendarle še nekoliko posojila, za katero je kupil toliko sena in slame, da je preživel z veliko varčnostjo do sv. Jurija osem repov živine. Seveda se je njegova napačna varčnost hudo poznala na živini.

Nace pa je nosil pri vsi svoji revščini glavo „po koncu“. Če se ni peljal kako nedeljo na sprehod, pa je šel v krčmo, kjer se ni dal preveč prositi, če je šlo zato, da bi plačal temu ali onemu liter vina. „Saj mi lahko plačamo!“ je večkrat rekel. Samo, da ga je kedo počastil, pa je pri njem dobro živel. Posebno se je izkazal, ko je imel doma krst. Piščancev, kokoši in vsakovrstnih jedil ni manjkalo. Še celo pikolit se je pil. Saj je vzel v ta namen posebno kuharico. Seveda njemu ni bil za botra kak kmetač; gospodo iz mesta je povabil. Vse drugačno pa je bilo življenje, ko je bil sam z družino. Uboga žena morala se je hitro drugi dan po botrinji zadovoljiti s zeljem in s kašo. Da, v družini se je večkrat stradalo, samo da se je mogel Nace na zunaj pokazati kakor bogataš. Z denarjem, ki ga je spravil z baharijo, imela bi družina lahko celo leto dober priboljšek.

Ko se je šlo za nabavo umetnih gnojil, prijavili so se vsi boljši posestniki v vasi, edino Nace ne. Rekel je: Kaj bom za-metal denar za take stvari! Jezilo pa ga je naslednje leto, ko so nakosili sosedje na enakem travniku, kakor ga je on imel trikrat toliko sena kot on. Še bolj ga je jezilo, da imajo drugi tako lepo trgateg, on pa nič. Hranil je namreč z galico in pe-ronospora uzela mu je ves pridelek. „Kdo bo tolikokrat škropil, saj ne bo bolezn!“ je pravil spomladi. Da ga niso ljudje videli, je potrgal, kar mu ni uničila bolezen ter skril v svojo veliko klet, katere pa ni hotel nikomur pokazati. V kleti je imel jako malo vina — v ustih pa silno dosti.

Po šestih letih, ko se je Nace poročil, je počilo. Upniki so hoteli imeti denar, a Nace ga ni imel kje vzeti. Njegovo lepo premoženje je prišlo vsled neprave varčnosti na boben. On je sicer še na njem, toda ne več kot gospodar, marveč kot najemnik. Upamo, da se spreobrne!

Takšnih gospodarjev, kakor je bil Nace, dobimo pri nas pa mnogo. Prav za prav večina naših ljudi ne misli, kaj do-naša dobiček, kaj izgubo. Ko lovijo komarja jim uteče vol. Ta ali oni boji se vsakih stroškov za reči, ki bi lahko prinesle ve-like dobičke, nič pa se ne boji izdatkov za reči, o katerih vé, da mu bodo celo v škodo. Naši ljudje premalo računijo. Če bi potrosil n. pr. Nace oni denar, ki ga je dal za konja in ko-leselj, za umetna gnojila, imel bi dvakrat več sena in razun tega ne bi izdal s „špasi“ po nemarnem toliko novcev. Imel bi lahko več in lepše živine, več gnoja in radi tega boljše polje. Ne bilo mu bi treba potem niti dolgov delati. Varčnost je pač lepa reč, toda uporabljati se mora vedno na pravem mestu in o pravem času.

Št.

Gnojenje meteljki ali lucerni (večni detelji).

Meteljka spada v vrsto metuljčnic ali stročnic, ki se razločujejo od drugih rastlin s tem, da zamorejo s pomočjo bakterij, ki se naha-jajo v oteklinah na koreninah uporabljati za svoje telo prosti dušik,

ki se nahaja v zraku. Zrak obstoji, kakor znano, iz približno dveh tretjin dušika, tega zračnega dušika pa ne morejo rastline vezati in za svoje telo uporabljati. Izvzete so samo metuljčnice ali stročnice, to so one rastline, ki cvetejo v podobi metulja in napravljajo stročje (detelje, grah, fižol, bob, grašica, akacija itd.). Pravilo je torej, da ni treba takih rastlin gnojiti z dušikom, ker bi v nasprotnem slučaju prenehale z nabiranjem zračnega dušika in bi uporabljale večinoma dušik, ki smo jim ga dali v gnojnici. S tem bi pa odpadel pomem pridelovanja s ročnih krmskih rastlin, s katerimi hočemo ravno obogateti zemljo na dušiku.

Dokazano je, da zamore le krepka rastlina vršiti delo, ki ga ji je določila narava. Zato zamore tudi meteljka nabrati večje množine dušika le tedaj, ako je krepko razvita in lahko preživlja večo množino imenovanih bakterij, ki ji donašajo zračni dušik. Zato moramo poskrbeti, da dobi meteljka v prvem času razvoja dokler ni napravila še omenjenih oteklin, v zemlji dovolj dušika, s katerim mora toliko časa izhajati, dokler dobi dušik potom bakterij iz zraka. Vendar ne potrebujejo stročnice v zemlji mnogo dušika in zato naj se gnoji z njim samo v taki zemlji, ki je popolnoma izsesana.

Drugače pa je z redilnimi snovmi, kakor so fosforna kislina, kali in vapno. Ako premanjkujejo meteljki te redilne snovi, ne more nabirati zračnega dušika, ker se razvije le slabotno. Niti oni dušik, ki bi se dal v gnoju, se ne bi izkoristil. Na razvoju detelje vidi se lahko ali ima zemlja dovolj teh snovi ali pa ji premanjkujejo. Dostikrat se izkaže jako koristno že samo gnojenje s Tomasovo žlindro, v kateri se nahaja fosforna kislina in vapno. Tako gnojenje izvršiti se mora najboljše v jeseni ali pa po zimi. Za hektar deteljišča potrebuje se 4 do 8 kvintalov (vreč) gnojila. Čim bolj močno se gnoji, veči bo uspeh in dlje bo trajal. Ko se je žlindra potrosila, treba je deteljišče z ostro brano, najboljše s travniško, močno povlačiti. S brananjem se gornja zemlja nekoliko zrahlja in zato se priporoča, naj se opravlja to delo za vsako košnjo, najmanj pa enkrat v letu. S kalijem gnojimo detelji najboljše spomladi. Za tako gnojenje se priporoča 40 odstotna kalijeva sol in sicer jo je treba za en hektar (2 orala) deteljišča $1\frac{1}{2}$ do 2 kvintala. Kdor je kupil kajnit, trosi naj ga že v jeseni. Treba ga je 2 do 4 kvintale za hektar.

Poleg teh gnojil, katera se morajo kupovati, služi izborna na deteljiščih lesni pepel. Ta je precej bogat na vseh gornjih treh redilnih snoveh to je na fosforni kislini, na kaliju in na vapnu. Naši ljudje

premalo cenijo vrednost pepela, zato ga zametujejo ali prodajajo po nizkih cenah. Na ta način ne gospodarijo pravilno. Pepel je na deteljišču izborna gnojilo, zato ga je spraviti vsega sèm in detelja ga bo bolj drago plačala, nego ga navadno plačujejo pepeljuhi. Najboljše je trositi pepel po zadnji košnji v jeseni, lahko se trosi pa tudi po zimi in spomladi. Samo ob močnem vetru naj se ne opravlja tega dela. Za 1 ha zemljišču treba je 10 do 20 q pepela.

Ako bodemo deteljo boljše gnojili, prenašala bo ta tudi boljše sušo, kar smo letos na več krajih opazovali. To prihaja od tod, ker se detelja v gnojeni zemlji bolj krepko razvije in požene zato svoje korenine v globočino, kjer dobi vedno še nekoliko vlage. Priporočamo zato, naj ne pozabi nikdo gnojiti letos deteljišča. Ako nima dovolj pepela, nakupi naj si nekoliko Tomasove žindre in kalijeve soli; onih par novcev ki jih v ta namen potrosi, povrne mu detelja jako bogato. Še posebe moramo priporočati gnojenje detelje Kraševcem, kjer se prideluje ta rastlina v večji množini, nego po drugih delih naše dežele. Kdor bo gnojil ob pravem času, temu se ne bo treba bati, s čim bo preživel prihodnje leto svojo živino. Posebno oni, ki hočejo imeti rano spomladi pičo, naj pognojijo deteljišče, ker bo dala gnojena detelja mnogo prej pičo nego nepognojena.

Tudi z ribarstvom bi si lahko ta ali oni kmet nekoliko prislužil.

Dasi se nahajamo pri nas blizu morja, odkoder dobivamo ribe poceni, vendar bi se izplačalo tu pa tam, da se poprimemo tudi te postranske panoge, ki ne prouzroča skoraj nobenega dela. Osobito v naših gorah, kjer imajo mnogo vode, bi prineslo ribarstvo kmetu lahko marsikak novčič. Dobre ribe se povsod drago plačajo in tudi na deželi se dobé ljudje, ki jih radi kupujejo. Pa ne samo v gorah se zamoremo pečati z ribarstvom, ampak tudi po drugih delih dežele, vzlasti na Vipavskem in celo na Krasu. Da, tudi na Krasu, četudi je tu veliko pomanjkanje vode. Jaz znam na Krasu za kal, v katerega je prinesel pred leti nek berač dve ali tri ruse ribe, kakoršne ima gospoda

navadno v steklenih posodah. V kratkem se je pomnožilo v dotičnem kalu toliko rib, da so dajale občini lep letni dohodek. Tržačani, ki so vzeli v najem ribji lov v tem kalu, izvozili so velikansko število rib v mesto, kjer so jih drago prodajali. Pa tudi domači otroci so si ocvrli marsikatero ribico. Seveda niso te ruse ribe posebno tečne. Kakor so se razvile ruse ribe v tem kalu, tako bi se lahko tudi po drugih kalih in lokvah.

Popolnoma brez nobenega dela seveda ni niti ribarstvo. Ako hočemo imeti ribe v takem prostoru, da jih brez posebnega truda vjamemo, pripraviti moramo blizu potoka majhno dolinico. Do te dolinice speljati je iz potoka po jarku nekoliko vode, da dobimo iz dolinice malo jezero. Da se voda v našem jezeru ne vsmradi, napraviti je na drugem koncu odtok. Če denemo v to jezero nekoliko rib, ribic ali ribjih iker, pa dobimo s tem ribnjak.

Riba ne živi samo od vode, kakor misli ta ali oni, pa tudi ne od zemlje, kakor se tu pa tam sliši. Tudi njej je potrebna organska hrana. Večinoma se preživljajo ribe od raznih gliv, ki se nahajajo v vodi. Ker je v umazani vodi več takih glivic, nego v čisti, zato se ribe najbolj sponašajo v takem ribnjaku, kamor se steka tudi nekoliko nesnage, na kateri se zamorejo razne glivice razvijati. Pa tudi druge tvarine imajo ribe rade, vzlasti živalske odpadke, kuhinjske odpadke, odpadke iz mesnic, žuželke itd. Če hočemo imeti toraj v svojem ribnjaku mnogo rib, ki se bodo naglo razvijale, poskrbimo, da bodo dobile ribe dovolj hrane. Če nam odteka gnojnica iz našega gnojšča v potok, obrnimo jo rajši v ribnjak. Tudi voda iz dvorišča naj se steka sèm.

Najbolj se cenijo med raznimi ribami krapi. Te ribe, ki dosežejo tudi težo $1\frac{1}{2}$ kila, so pa tudi skoraj v vsaki vodi zadovoljne. Osobito vspevajo dobro tudi v stoječi vodi ali v kalih in lužah. Čim bolj gorka je voda, tem bolj naglo se razvijajo. Ribe iz kalov deti pa je, ko so se nalovile, nekoliko časa v snažno vodo, da izgubé neprijeten duh po kalu.

Oni, ki so v ribarstvu že stari mojstri in so že mnogo skušali, pravijo, da donaša ribarstvo velike dohodke. Četudi se morda kakšenkrat preveč pobahajo, vendar jim lahko nekoliko verjamemo. Pa tudi če bi dobili samo toliko rib, kolikor jih potrebujemo za svojo rabo, se izplača, ako imamo primerno zemljišče in dovolj vode, da si napravimo ribnjak. Saj postov in petkov je mnogo v letu. Posebno pa priporočamo še Kraševcem, naj denejo v kale po nekoliko rib bodisi

krapa ali pa tudi ruse ali zlate ribe, in — če jih otroci prezgodaj ne polove — bo rib v nekoliko letih kar mrgolelo. Bolj hitro nego z ribami pridemo do uspeha z ribjimi ikrami. Te se lahko kupijo s posredovanjem c. kr. avstrijskega ribarskega društva na Dunaju (I. Schauflerg. 6).

Št.

Jesensko ali pomladansko sajenje sadnega drevja?

Sadno drevje sadi se lahko od oktobra do aprila, ako nas ne ovira pri sajenju mraz, sneg, dež ali prevelika vlaga v zemlji. Ta doba pa je jako dolga in sadjar se mora nehote vprašati: Kedaj je v ti dobi prav za prav najboljši čas za sajenje drevja? O tem predmetu se je že mnogo pičkalo in mnenja so različna. Nekateri priporočajo jesensko, drugi zimsko in tretji pomladansko sajenje in vsakdo misli, da je njegovo muenje pravo. Praktične skušnje dokazale so pa v tem oziru brezdvomno, da raste drevo tem boljše, čim bolj rano se zasadi. Drevo kaže sadjarju samo, kedaj ga je najboljše saditi. Vsakdo, ki ima opraviti s sadnim drevjem, je gotovo že opazoval sledeče: Ako se zagrebe sadno drevje, bodisi iz lastne drevesnice ali od drugod, v jeseni v zemljo in se s to samo korenine pokrijejo, zacelijo se večinoma do spomladi rane, ki so se zadale drevescu v jeseni pri izkopavanju, in razun tega vidijo se tudi, kako pričenjajo poganjati nove korenine, ki so poglavitni deli, da se zasajeno drevo prime. Čim več časa ima torej drevo predno se začne spomladi razvijati, tem lažje se prime in tem lažje prenese presajanje. Ako se presaja drevo šele spomladi, ne more se to tako lahko prijeti, ker se napravljajo v tem času že vlakne koreninice. S tem je toraj dokazano, da se drevo tem lažje prime, čim bolj rano se je zasadilo. Z zasajanjem sadnega drevja pričeti je toraj že oktobra, če pa ne moremo že v tem mesecu tega izvršiti, nadaljujmo delo nasledujo zimo, ako nam vreme dovoli.

Nasadi, ki so se izvršili v oktobru in pozimi imajo na podlagi večletnih izkušenj sledeče prednosti:

1. Ako kupimo drevesca v drevesnici, si jih v jeseni mnogo lažej odberemo in sicer ne samo gledé oblike, marveč tudi gledé sadne vrste.

2. Korenine, ki so se pri izkopavanju rauile, zacelijo se, ako jih prerežemo, kmalu in poženejo do spomladi, toraj prej nego začne drevo rasti, nove koreninice, ki pomagajo, da se drevo prime.

3. V jeseni sajeno drevje ne trpi spomladi toliko radi suše, ker se napije zemlja pozimi vlage. Zato jih ni treba zalivati, medtem, ko je to delo pri pomladanskem sajenju, ako so tla suha, neobhodno potrebno.

4. Ker se začnejo popki že februarja napenjati, se ti pri pomladanskem prevažanju mnogo lažej pokvarijo, nego v jeseni. Tudi trpijo drevesca s prevažanjem spomladi ob gorkem in suhem vremenu.

5. Ako se sadé drevesca meseca aprila ali maja ko so dnevi že daljši in bolj topli, poženejo drevesca lahko še prej listje, nego so napravila v zemlji koreninice. Potrebne vode pa ne morejo radi tega iz zemlje dobiti, drevo raste zato le počasi ali pa se shujša in umre. To prouzroča pri pomladanskem sajenju toliko neuspehov.

6. Pri drevesu, ki smo ga zasadili v jeseni, pomagata dež in sneg zemlji, da se ta vleže okoli korenin in se s tem odstranijo škodljive votline.

7. Zmrzlina zrahlja zgornji del zemlje okoli drevesca, radi česar zamorejo vremenski vplivi boljše delovati. Korenine se zato lažje in boljše razvijajo.

8. Jesensko sajenje ima tudi radi tega prednost, ker ni v jeseni in pozimi toliko nujnega dela, kakor spomladi, radi česar zamoremo to delo tudi bolj natančno izvršiti.

Iz teh uzrokov lahko izprevidimo, koliko prednosti ima jesensko sajenje pred pomladanskim in zato se svetuje, ako vreme ali tla tega ne ovirata, da se sadno drevje vselej zasaja v jeseni.

Predno se drevo v jeseni zasadi, opraviti je še drugo jako važno delo. Ako se hoče zasajati že oktobra, ni listje še odpalo z drevesc. To listje se mora pred presajanjem odstraniti, kar se izvrši na ta način, da se listje odščipne in pusti samo kratek pecelj. Listja pa se ne sme smukati z roko, ker bi se s tem lahko pokvarile oči, ki se nahajajo v listnih kotih. Ako bi se

listje na drevju pustilo, delovalo bi to naprej in bi posrkalo iz drevesca vse nabrane rezervne snovi. Ker nima drevesce še vlaknenih koreninic, ki bi skrbele za nadomeščanje teh snovi, bi se drevesce lahko posušilo in umrlo.

Kakor vsakokrat, mora se tudi pri jesenskem sajenju korenine prikrajšati nad onimi deli, kjer so ranjene. Seveda je treba paziti osobito na to, da se korenine v času, ko so se drevesca izkopala in predno so se zasadila, ne posuše ali drugače poškodujejo. Da se nasad ne sponese, da drevo zaostane ali celo umrje, so navadno vzrok: nepravilno ravnanje z drevjem predno se zasadi, pokvarjene korenine, ki se ne obrežejo, radi česar se naseli na nje koreninska gniloba in nepravilno zasanje. Ni pa gornjim neprilikam vzrok jesensko sajenje, kateremu se prav pogostoma, toda neopravičeno to predbaciva.

Ne peškastemu, ne koščičastemu drevju ni potreba obrezovati v jesni, ko se sadi, vej, ampak to delo naj se opravi šele spomladi.

S temi besedami pa ni še rečeno, da se mora pomladansko sajenje sadnega drevja popolnoma opustiti, kajti čestokrat nastopijo lahko razmere, ki tega dela v jeseni ali pozimi ne dopuščajo. Tu se je hotelo samo dokazati, da je jesensko sajenje sadnega drevja mnogo bolj gotovo od pomladanskega.

Poprava pustega soda.

Ker se bliža trgategv, prišel je tudi čas, ko se mora vinska posoda pripraviti. Posebno je treba paziti, da se ne dene vina v pokvarjeno posodo. Zato je to pred rabo dobro pregledati, da bi ne imela morda duha po pustobi ali zvešenosti, nadalje, ali ne bi dišala po plesnobi ali muhi, zavrelki itd., kar se, žal, v marsikateri kleti dobi. Zdravo vinsko posodo razločuje lahko vsakdo od pokvarjene, ako ima le zdrav nos, če pa je izgubil vonj ali pa ga muči nahod, pokliče naj soseda, da mu on preišče posodo, predno dene vino v njo.

Posebno pogostoma se dobi pri nas pusto ali zvešeno posodo. Pust sod dobimo prav lahko na ta način, da ga nekoliko

dni sušimo na solncu in ga potem spravimo v kak vlažen prostor. Na solncu sušiti posodo ne kaže že radi tega, ker se doge močno razsušijo. Če hočemo sod potem rabiti, je kakor rešeto, zato se ga mora nabiti. Ko se pa doge spet napijejo z vodo ali z vinom, raztegnejo se in radi tega se prav lahko zvržejo ali sfižijo. Pripeti se pa tudi, da obroči razpočijo in vino uteče. Zato ne smemo sušiti vinske posode na solncu.

Če smo dobili sod, ki diši po pustobi, treba je, da ga pred rabo popravimo. Najlažej se popravi tak sod s tem, da se zavini ali zakuha. Zakuhalica (bolida) se napravi na ta način, da se kuhajo tropine, ki so bile 4 do 5 dni v moštu v velikem kotlu na vodi tako dolgo, da začnejo vreti. Krop vlije se potem pri vehi v sod, vehe zatakne ter sod nekoliko časa premetava. Če je sod slaboten, ne smemo vehe pretrdo zatakuiti, da ne bi sopara soda raznesla. Krop pusti se potem lahko v sodu, dokler se razhladi. Mesto tropin rabi se lahko tudi drožje in slabše vino kot zakuhalica.

Vinogradniki! Še enkrat vas opominjam, preiščite vinsko posodo, predno stavite v njo vino, da vam ne bo treba potem tega preč izlívati ali prav po nizki ceni prodajati.

I. Grahonja.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Peronospora začela se je po zadnjem dežju strašansko naglo razvijati. Trtni vrhovi so v nekaterih legah skoraj goli. Seveda škodi peronospora tudi sedaj trtam, ker jim jemlje listje, ki bi zamoglo še poldrugi mesec delovati. Posebno pa škoduje ta bolezen letošnjim cepljenkam, katere napada izvenredno hudo, ker imajo nežniše listje. Marsikatera v zeleno cepljena trta ne bo mogla do zime dozoreti in bo radi tega pozimi pozebla.

Če hočemo sadje dolgo časa ohraniti, deti ga moramo v čim bolj hladne prostore. Najbolje se hrani sadje v toploti od $\frac{1}{2}^{\circ}$ pod ničlo do $\frac{1}{2}^{\circ}$ nad ničlo. Tako toploto zamoremo doseči seveda edino s pomočjo ledu. Vendar se dá ohraniti sadje tudi v nekoliko bolj toplem prostoru. Važno je pa, da se to-

plota ne menja pogostoma, da je prostor suh snažen in zračen. Sadje se mora večkrat pregledati in gnilo odstraniti. Najboljše je razpoložiti sadje na lesene stelaže.

Rano zelje dobimo, ako ga posejemo že meseca septembra ali začetka oktobra v lehe ter ga še pred zimo presadimo na polje. Za lehe odbrati je v vrtu najboljšo lego z najboljšo zemljo. Ko so zrastle sadike za 5 do 10 cm visoko, presadijo se v dobro pripravljeno zemljo ravno tako, kakor spomladi ali poleti. Nekoliko sadik pustiti je na lehi, da se zapolni spomladi ž njimi ona mesta, kjer se ni kaka sadika prijela ali pa je vsled zime pozebla. Na ta način dobimo že koncem maja debele zeljnate glave. Zavetne, južne lege so za pridelovanje takega zelja seveda najboljše. Za zimski nasad se rabi lahko skoraj vsako vrsto zelja, vendar niso vse vrste jednako sposobne. Najboljše zelje za zimski nasad je: Etambes, dunajsko najbolj rano, Enknizenova slava, sv. Ivana itd. Tudi vrzote se lahko sejejo za zgodnjo rabo sedaj.

Nova vinska posoda se mora prej, nego vlijemo v njo vino, primerno pripraviti, ker bi dala vinu lahko jako neprijeten okus. Osebitno moramo biti previdni s hrastovo in kostanjevo posodo, ker se nahaja v tem lesu jako mnogo čreslovine. Ta preide prav lahko v vino, kjer prouzroči počrnujenje in slab okus. Da to zabranimo, skušati moramo izprati še prej te snovi iz lesa, nego denemo vino v sod. Navadno se napolni pri nas nov sod z vodo, katero se pusti po nekoliko tednov v njem. Voda se med tem večkrat menja. Bolj hitro, nego na ta način pomagamo si z gorko vodo, v kateri raztopimo nekoliko (na 1000 l vode okoli 2½ kg) sode. Ko se je vlila vrela voda v sod, treba je veho zatakiniti a sod dobro prevračati. Te vode se ne sme pustiti, da se v sodu popolnoma ohladi, marveč izliti jo je še prej iz sode. Delo je večkrat ponavljati in sicer toliko časa, dokler priteka iz sode močno umazana voda. Mesto sode rabi se lahko v ta namen tudi žveplena kislina (hudičevo olje). Te tekočine treba je na 1 hl vode 1 l. Žvepleno kislino viliti je v sod potem, ko se nahaja v njem že vroča voda. Najboljše je, če se pere sod najprej parkrat s tem sredstvom, potem parkrat s prvim. Kjer se zamore dobiti paro, zamoremo ž njo najboljše očistiti nov sod, ker izvleče para neprijetno snov tudi iz sredine lesu. Predno denemo vino v očiščen sod, mo-

ramo ga še zaviniti (zaboliditi). Vedno se priporoča pa, naj se ne stavi v nov sod najboljšega vina, marveč najslabše, kar ga imamo (žonto ali škevec). Če ni drugače mogoče, ne denimo v tako pripravljen sod že povretega vina, marveč še sladek mošt, da se bo v sodu kuhal, kar prouzroči, da se napravi ob straneh nekoliko vinskega kamna (grampe), ki brani čresloviní do vina

Plesnive sode moramo oprati najprej z mrzlo vodo in s ščetjo (krtačo) in šele potem z vrelo vodo, kateri se dodá nekoliko sode. Če je sod močno plesniv, je pa še boljše, da mu vzamemo eno dno preč ter ga potem pooblamo ali ožgemo. Ko mu denemo spet dno, izperemo ga z gorko vodo ter nazadnje zavinimo. Žgé se sod najboljše z žganjem, s katerim se znotraj polije.

Lep sod dobiš, ako ga najprej dobro z vodo očediš ter nato namažeš nekoliko z oljem. Še lepši nego z oljem, dobiš sod s terpentinovo povlako, ki jo napraviš s tem, da raztopiš nad žrjavico 1 del kolofonija v dveh delih terpentinovega olja. Ta povlaka se rabi pa večinoma pri novih sodih. Obročje namazati je z železnim lakom; ž njim dobijo leskečo se črno barvo, ki jih varuje rje. Vsak vinogradnik bi moral biti ponosen tudi na lepo posodo, zato očedite sode!

Tudi prešičem soli! Prešičem se navadno ne daje pri nas soli. Vendar bi se morala polagati sol tudi tem živalim redno. Četudi ne potrebujejo prešiči soli tako neobhodno potrebno, kakor druge domače živali, vendar jo radi ližejo, kar povspeši neznansko prebavljanje. Ako se krmijo prešiči s kuhano ali vodenno hrano, primešati je ti potrebno sol. Prešiči, ki dobivajo redno sol, niso tako pogostoma bolni, kakor oni, ki ne dobivajo tega dodatka, razun tega pa izkoriščajo hrano mnogo boljše in zato se tudi bolj naglo debelijo.

Snet na žitu je pri nas še vedno jako navadna bolezen. In vendar se dá snet z majhnim trudom skoraj popolnoma odstraniti s tem, da se uporablja za seme le tako žito, ki ni trpelo od te bolezni. Razun tega moramo močiti seme v kaki tekočini, ki zamori kali te bolezni. Prej se je rabila v ta namen vapnena belež, sedaj se rabi pa v vseh naprednih deželah modra galica ali bakreni vitrijol. Za 1 hektoliter pšenice vzeti je 180

gramov galice, ki jo je raztopiti v 36 litrih vode. Zrnje je treba pustiti v ti tekočini 12 do 16 ur ter je med tem večkrat pomešati. Zrnje, ki plava po vrhu, treba je posneti in odstraniti, ker ni tako zrnje dobro za seme. Po gornjem času vzame se žito iz raztopine ter se je razgrne na podu. V 24. urah se že toliko posuši, da se ga lahko uporablja za seme. Opomniti moramo h koncu, da ni treba dodajati modri galici vapna, kakor delajo nekateri. Še boljše sredstvo nego modra galica je formalin, vendar se galico lahko povsod dobi, osobito jo ima vsakdo, ki obdeluje obenem tudi trte. Zato se za naše razmere galica najbolj priporoča.

Jajca se dajo ohraniti za zimo na različne načine. Prej so se stavila večinoma v vapneno belež, ki se je napravila iz vode in živega vapna. Vendar izgubijo jajca v vapneni beleži na dobrem okusu. Sedaj se najbolj priporoča v ta namen vodeno steklo (Wasserglas), ki se raztopi v desetkrat veči množini vode. Vodeno steklo dobi se v mirodilnicah. Jajca se morajo prej osnažiti in šele potem deti v tekočino, ki se nahaja v kakem loncu. V ti tekočini se ohranijo jajca lahko celo leto ter ohranijo popolnoma svež okus. Vendar je treba jajcu, ako se kuha v lupini, prej napraviti s šivanko luknico, ker bi v nasprotnem slučaju razpočilo.

Šota mesto stelje. Slama ima letos visoko ceno in vsled pomanjkanja sena uporabili jo bomo najbrže za pičo. Treba si bode poiskati zato steljo drugod. V naših krajih postilja se sicer večinoma z listjem, četudi se tega dela ne priporoča posebno, ker se jemlje z listjem gozdu potrebni gnoj. Toda navadno ni drugače skoraj mogoče. Njemu pa, ki nima niti listja ali pa hoče čuvati gozdove, priporočamo, naj uporablja za steljo šoto. Pod imenom šota razumemo izumrle rastline, ki so se nabrale v močvirnatih krajih v velikih plasteh in niso mogle vsled vode sprhniti. Muogo šote nahaja se v ljubljanskem barju. Tudi v Prevalu v Brdih se nahaja tu pa tam šota, vendar je ta šota preveč pomešana s zemljo in se je skoraj ne izplača kopati. Pač pa izkoriščajo ljubljansko šoto. V ta namen se je osnovalo na Dunaju posebno društvo, ki kopa šoto v Škofljici pri Ljubljani ter jo razpošilja na razne kraje. Šota se stisne v bremena in se poveže z žico. Navadno tehta eno breme 100 kg. V Go-

rico na mes' o stane 1 q take šote z vsemi stroški vred 3 K. Ta stelja ni torej posebno draga. Naročati jo je pri akcijskem društvu za izkoriščanje ljubljanske šote (Laibacher-Torfindustrie-Actien-Gesellschaft) na Dunaju, I. Opolzerg. 4. Šota popije jako mnogo gnojnice ter dá pomešana s to in z blatom izvrsten gnoj. Ležišče potrešeno s šoto je snažno in zdravo. Ker je šota kolikortoliko antiseptična (zamori razne glive), se gnoj tudi boljše hrani. Našim posestnikom priporočamo, naj poskušajo enkrat s to steljo. Komur se zdi en vagon preveč, združi naj se s tem ali onim sosedom. Nekateri posestniki (n. pr. kmet. šola) v Gorici naročajo šoto že nekoliko let iz Ljubljane in so prav zadovoljni. Čuli smo celo, da je njiva gnojena z gnojem, v katerem se nahaja šota, boljše prenesla sušo, nego negnojena njiva ali pa gnojena z drugačnim gnojem.

Vnetje vimena pri kravah zabranimo najlažje s suho steljo in s suhim ležiščem. Tako vnetje prihaja večinoma od tod, ker morajo ležati krave na gnoju, ki je premočen od gnojnice. Ker ima vime jako nežno kožo, škoduje mu že to, ako se zmoči, in pride nato v prepih, kaj še, ako se mora dlje časa v gnojnici namakati. Ako dobro pazimo, videli bomo, da obolista najprej zadnja dela vimena, ker prideta najbolj v dotiko z gnojnico. Iz vlažnega, nesnažnega ležišča pridejo bakterije v sese in prouzročijo vnetje. Najboljše sredstvo, ki zabrani to bolezen, je toraj suho ležišče.

POROČILA.

Trgatev. Že leta in leta ni bilo tako vesele trgatve, kakor bo letos. Po zadnjem dežju popravilo se je povsod grozdje in zato upamo, da ne bo letos samo izborna kapljica, marveč, da se naša vinska posoda po dolgem času spet napolni. Okoli Gorice pričel je ta ali oni, ki ima le majhen vinogradček, že trgati; po Vipavskem se začne trgatev deloma v pondeljek 23., večinoma pa 30. t. m. S tem dnem bodo pričeli trgatev večinoma tudi Brici in Kraševci. Letos je grozdje na sploh bolj zrelo, nego

druga leta ob tem času. Osobito v onih legah, kjer niso trpele trte suše, je grozdje močno sladko. Kupci iz drugih krajev so se pričeli že oglašati in vinska posoda prihaja dan za dnem. Cena zna biti precej dobra. Našim vinogradnikom priporočamo, naj se nekoliko ob trgatvi potrudijo, da spravijo pridelek kakor se tiče v sod. Še enkrat priporočamo, naj se belih vin ne kuha predolgo na tropinah.

† **Dr. Simon Pertot.** V soboto dné 14 t. m. umrl je v Barkovljah pri Trstu znani rodoljub in podpredsednik „Kmetijske družbe za Trst in okolico“ dr. Simon Pertot. Dasi zdravnik baval se je ob svojem prostem času rad s kmetijstvom, do katerega je imel veliko veselje. Posebno mnogo zaslug si je pridobil za „Kmetijsko družbo“. Tržaški kmetovalci ga bodo težko pogrešali. Lahka mu rodna zemlja, v kateri počiva!

Javni kmetijski shod je priredilo Goriško kmetijsko društvo dne 8. t. m. v Lokavcu. Zbrano je bilo lepo število domačih posestnikov, ki so z velikim zanimanjem sledili predavanju društvenega tajnika Frana Kocjančič in pot. učit. Ant. Štrekelj.

Dné 15. t. m. predaval je pot uč. Štrekelj v Gorjanskem o napravi vina in drugem.

Goriško vinarsko društvo razvija se jako lepo in zato smemo staviti vinogradniki, kakor tudi vinski kupci v nje vse zaupanje. Posebno poslednje opozarjamo da si priskrbe najlažej potom tega društva potrebno zalogo izbornega vina. Društvo ima svoj sedež v Gorici v ulici sv. Antona, njegove kleti se nahajajo v Gorici in po raznih občinah v deželi.

Natečaj za poljedelske štipendije. C. kr. namestništvo v Trstu razglša: C. kr. ministerstvo poljedelstva je dovolilo z odlokom 2. avgusta 1907 šte. 29415 za šolsko leto 1907—1908 dva štipendija po 300 K na leto za mladeniče slovenske narodnosti iz Primorja, kateri hočejo obiskovati prvi tečaj deželne kmetijske šole na Gimnu pri Novem mestu (na Kranjskem).

Prosilci za ta štipendija vložijo naj svoje prošnje pri c. kr. namestništvu v Trstu do 1. oktobra 1907. Prošnjam je pridjati: 1. krstni list (za sprejem v omenjeno šolo je treba, da se je dovršilo 16. leto — izjemno v slučaju prav čvrste rasti zado- stuje 15. leto — ne sme pa biti prestopljeno 24. leto); 2. domovinski list; 3. zdravniško spričevalo o dobrem zdravju in fi-

zični sposobnosti za opravljanje navadnih kmetijskih del; 4. spričevalo vsaj o dovršenju ljudske šole z dobrim vspehom; 5. spričevalo o cepljenju koz; 6. občinsko spričevalo dobrega ponašanja, podpisano tudi od župnika; 7. spričevalo o premoženjskih razmerah prosilca; 8. zarad vstopa v omenjeno šolo morajo se mladeniči podvreči vsprejemnemu izpitu v dokazanje zadostne pripravnosti za uk. Šolsko leto se začne na Grmu dne 1. novembra 1907.

Razpis štipendijev za živinozdravniške študije. Na visoki šoli za živinozdravstvo so razpisane 4 štipendije po 600 K za civilne slušatelje te šole. Prošnje za štipendije vložiti je do najdalje 30. septembra t. l. rektoratu šole ter priložiti krstni list, spričevalo o cepljenju koz, spričevalo avstrijskega državljanstva, zdravniško spričevalo o sposobnosti za vojaško službo in spričevalo gledé zrelosti za obiskovanje visokih šol ali pa spričevalo o dovršenem prvem ali drugem tečaju visoke šole za živinozdravništvo. — Našim mladeničem, ki so dovršili srednje šole, nudi se tu prilika, da si pomagajo do višje stanovske izobrazbe. Živinozdravnikov se sedaj mnogo potrebuje in pomanjkanje je veliko.

Priprave za razlaganje vremenskih napovedi, ki se razpošiljajo vsak dan popoldne (razun nedelj in praznikov) vsem poštnim in brzojavnim postajam, iznašel je Fr. Wimmer poštar in občinski tajnik v Guns kirchen pri Welsu na Gornjem Avstrijskem. Kmetijsko ministerstvo je pripravo preskušalo in jo priporoča v nabavo osobito županstvom, šolam, kmetijskim in bralnim društvom. Cena ji je 4 K.

